

กำหนด วัน เสาร์ พระ ราช ตำเนิน

นมัสการ

พระ ประถม เจริญ แล พระแท่น ดง รัง

ประ พาศ

เมืองกาญจนบุรี เมืองราชบุรี แล ลำแม่น้ำน้อย

ตลอด ถึง เมืองไทรโยค

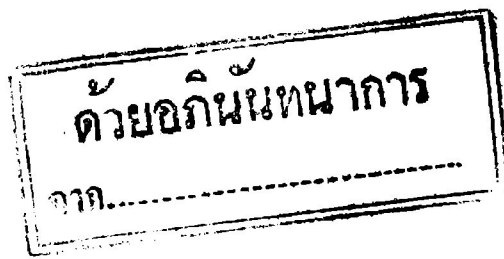
กำหนด ออก จาก กรุง เทพ ฯ

แต่ ณ วัน ๑ ๕ ๒ คำ บั ชวด ลัม ฤทธิศก

จุล ศักราช

๑ ๒ ๕ ๐ ๖.๖.๑๐๓.

พ.ศ. ๒๔๓๑

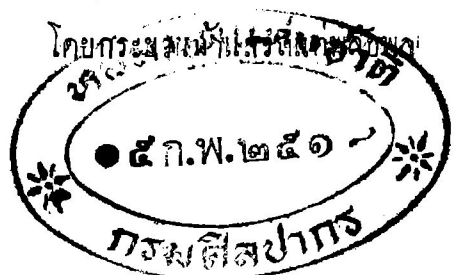
กำหนดวันเสด็จพระราชดำเนิน

วันที่ ๑ เดือน ๑ เดือน ๒ ขึ้น ๕ ค่ำ เวลาบ่าย ๕ นาฬิกา
เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งคอนทิลา ๑๒ แฉว
แก่ท่าราชวรดิฐที่พระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย พร้อมด้วยเรือแจวนำตามเสด็จ
เป็นกระบวนเรือแจวไปเข้าคลองบางกอกน้อยแลคลองมหาสวัสดิ์ ถึงตำบล
นาหลวงในคลองมหาสวัสดิ์ หยุดประทับรอนระยะทาง ๔๔๐ เส้น
แล้วออกจากนาหลวง ถ้าน้ำน้อยต้องใช้กระชอนลากเรือไปออกแม่น้ำ
เมืองนครไชยศรี ไปประทับแรมพลับพลาแพลอยที่ปากคลองเจ๊กีย
บขาระยะทาง ๔๓๐ เส้น รวมเป็นทางชลมารคเสด็จพระราชดำเนิน
แต่กรุงเทพฯ ถึงพลับพลาแพลอยปากคลองเจ๊กียบูชา ๘๗๐ เส้น
ประมาณกระบวนหลวงเกิน ๑๐ ชั่วโมง

วันที่ ๒ เดือน ๒ เดือน ๒ ขึ้น ๖ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ย่ำรุ่ง
เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งคอนทิลา ๑๒ แฉว
แก่พลับพลาแรมปากคลองเจ๊กียบูชาเจ้าคลองเจ๊กียบูชาไปประทับพลับพลา
ประทับรอนบ้านอำผางระยะทาง ๑๐๐ เส้น เวลาเช้า ๒ โมง เสด็จ
พระราชดำเนินทางชลมารค

เลขหมู่

เลขหนังสือ บ. ๔๕๔๑๘

ข้าหม่ามไปประทับพระราชวังประมณเจ็ย ะยะทาง ๒๕๐ เส้น
รวมปะทางเสกพระราชำเนินทางธมมารคธมมารค ถึงเค้งัดโธธา
แพลงอ้งพระราชวังประมณเจ็ย ๑๕๐ เส้น ปะมาณกระบวนหลวง
เกิน ๓ ชั่วโมง เวลาบ่าย ๕ โมง เสกพระราชำเนินโดยกระบวน
ราชำหมักการพระประมณเจ็ย แลทรงสถัพระสงฆ์สวคพระพุทธรณ์
นลของพระประมณเจ็ย แลพระบรมทนต์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่
หัวเวลาคำทรงรูกอกไม้เพลิง แล้วเสกพระราชำเนินกลับพระราชวัง
ประทับแรมที่ในพระราชวังคืน ๑

วันที่ ๓ เดือน ๓ เดือน ๒ ขึ้น ๗ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๕
โมงเสกพระราชำเนินโดยกระบวนราชำหมักการพระพุทธรณ์
พระสงฆ์นลของพระประมณเจ็ย แล้วมีสคัญประมณพระบรมทนต์เสก
แล้วเสกพระราชำเนินกลับพระราชวัง เวลาบ่าย ๕ โมงเสกพระ
ราชำเนินโดยพระบาทประพาศกลาดแลหมักการพระประมณ แล้วเสก
กลับพระราชวัง เวลาเช้าเสกพระราชำเนินโดยกระบวนราชำขึ้นปะ
ทิมยนลของพระประมณเจ็ย ทรงหมักการแล้วทรงสถัพระบรมเทศนา
กัณฑ์ ๑ ทรงรูกอกไม้เพลิงแล้วเสกพระราชำเนิน ปะมาณ
ที่พระราชวังอีกคืน ๑

วันที่ ๔ เดือน ๔ เดือน ๒ ขึ้น ๘ ค่ำ ๕๐ เวลารุ่งสว่าง
ก่อนเข้ารุ่ง เสกพระราชำเนินทางธมมารคโดยกระบวนม้าแสดธนต์
พระราชวังประมณเจ็ย ไปประทับที่เพลโธธาที่พระแหมะยะทาง

๓๒๐ เส้น เสวยเวลาเช้าแล้วเสด็จพระราชดำเนินจากพลับพลา
ทองแถม ไปประทับที่พลับพลาที่ห้วยกระษัตริย์ ระยะทาง ๓๒๐ เส้น
เสวยเวลากลางวันแล้ว เสด็จพระราชดำเนินจากพลับพลาด้วยกระษัตริย์
ไปประทับแรมพลับพลาที่ค่ายหลวงพระแท่นดงรัง ระยะทาง ๓๓๐ เส้น
รวมเป็นทางสถลมารค เสด็จพระราชดำเนินแต่พระราชวังพระบรมเทวี
ถึงพลับพลาที่ค่ายหลวงพระแท่นดงรัง ๔๗๐ เส้น ประมาณกระษัตริย์
เดิน ๔ ชั่วโมง เวลาที่เสด็จพระราชดำเนินโดยกระษัตริย์มาพัก
พระเนตรพระนันทน์ แลทรงฟังพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ในพระอุโบสถ
พระแท่นนั้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับประทับแรมพลับพลาในค่าย
หลวงคืน ๑

วันที่ ๕ เดือน ๕ เดือน ๒ ขึ้น ๔ ค่ำ ๕๐ เวลาบ่าย ๔ โมง
เสด็จพระราชดำเนินโดยพระบาท ประพาศตามบริเวณรอบพระอุโบสถ
พระนันทน์ แล้วเสด็จประพาสเขาถวายพระเพลิง ระยะทางแต่ค่าย
หลวงถึงเชิงเขา ๑๐ เส้น แต่เชิงเขาขึ้นไปถึงมณฑปพระพุทธบาท
ทาง ๑ เส้น รวม ๑๑ เส้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับมาประทับ
แรมพลับพลาที่ค่ายหลวงอีกคืน ๑

วันที่ ๖ เดือน ๖ เดือน ๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้าย่าง
๕ นาฬิกา เสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคโดยกระษัตริย์มาแต่
ค่ายหลวงพระแท่นดงรังไปประทับที่พลับพลาที่ห้วยขวานาง ระยะ
ทาง ๒๗๐ เส้น เสวยเวลาเช้าแล้วเสด็จพระราชดำเนินจากพลับพลา

ด้วยขานางไปประทับอันพลับพลาที่หนของชาวระบะทาง ๒๘๐ เส้น
 เสวยเวลาบ่ายแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปเมืองกาญจนบุรี ถึงท่า
 ฉนวนข้างท่าเทียบเจ้าหลวงริมแม่น้ำระบะทาง ๒๘๕ เส้น แล้วเสด็จ
 พระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่ง ทวนน้ำข้ามฟากขึ้นไปถึง
 ท่าฉนวนค่ายหลวงเมืองกาญจนบุรีระบะทาง ๑๕ เส้น เสด็จขึ้นประทับ
 แรมพลับพลาในค่ายหลวง รวมเป็นทางเสด็จพระราชดำเนินทางชล
 มารคแต่ค่ายหลวงพระแท่นดงรังถึงท่าฉนวนเมืองกาญจนบุรี ๓๔๕ เส้น
 ทางชลมารคแต่ท่าฉนวนเมืองกาญจนบุรีถึงท่าฉนวนค่ายหลวง ๑๕ เส้น
 รวมเป็นทาง ๔๐๐ เส้นประมาณกระบวนหลวงเดิน ๔ ชั่วโมง

วันที่ ๗ เดือน ๗ เดือน ๒ ขึ้น ๑๑ ค่ำ ๕๐ เวลาบ่าย
 ๔ โมงเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งเล็กแต่ท่าฉนวน
 ค่ายหลวงล่องลงไปตามลำน้ำประทับท่าฉนวนไร่เจ้าโพชะระบะทาง ๓๐ เส้น
 เสด็จพระราชดำเนินขึ้นประทับที่ไร่เจ้าโพชะ แล้วเสด็จกลับประทับแรม
 พลับพลาค่ายหลวงอีกคืน ๑

วันที่ ๘ เดือน ๑ เดือน ๒ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า
 ย่ำรุ่งเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค โดยเรือพระที่นั่งเล็กขึ้นไปยังประพาศ
 ตามลำแม่น้ำแควใหญ่แล้วต้องกลับมาค่ายหลวง เวลาบ่าย ๕ โมง
 เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่ง ล่องลงไปตามลำ
 น้ำประทับท่าฉนวนข้างท่าเทียบเจ้าหลวงฝั่งตะวันออก เสด็จพระราชดำเนิน
 ทางชลมารคประพาศกลางแดดบ้านบ่อหมักกำแพงเมืองกาญจนบุรี ระบะทาง

ถึงกำแพงเมืองกาญจนบุรี ๑๕ เส้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ
ประทับแรมพลับพลาในค่ายหลวงอีกคืน ๑

วันที่ ๙ เดือน ๒ เดือน ๒ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๒ โมง
เสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคโดยเรือพระที่นั่งคอนโคก ๑๒ แฉว
แต่ท่าฉนวนค่ายหลวงเมืองกาญจนบุรี พร้อมด้วยเรือแต่ลำความระดัง
เป็นกระบวนเรือแจวพายต้องลงไปตามลำแม่น้ำ เจ้าแควแม่น้ำน้อย
ทวนหัวเรือไปประทับพลับพลาแรมบางเกาะบาง ๕๐๐ เส้นประมาณ
กระบวนหลวงเกิน ๕ ชั่วโมงเวลาย้าย ๓ โมงเสด็จพระราชดำเนิน
ทางสถลมารคโดยกระบวนม้าแล่นอยู่ขึ้น แต่พลับพลาบางเกาะไปประทับ
พลับพลาประทับเรือที่ทุ่งนากระษัตริย์ระยะทาง ๘๕ เส้นประมาณกระบวน
หลวงเกิน ๑ ชั่วโมงเสด็จประทับประพาศทรงตกไม้ต่าง ๆ มีไม้พะยอม
เป็นต้น เวลาค่ำเสด็จพระราชดำเนินกลับไปประทับแรมพลับพลาบางเกาะ

วันที่ ๑๐ เดือน ๓ เดือน ๒ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๑ โมง
ออกเรือพระที่นั่งแต่พลับพลาบางเกาะไปตามลำน้ำระยะทาง ๖๐ เส้น
ถึงแก่งหลวงประทับเรือพระที่นั่งที่ท่าฉนวนท้ายแก่งฝั่งตะวันตก เสด็จขึ้น
ประทับพลับพลา ประทับเรือตรงแก่งทอดพระเนตรเรือกระบวน
ขึ้นแก่งแล้ว เสด็จพระราชดำเนินลงเรือพระที่นั่งที่ท่าฉนวน
หัวแก่งระยะทางแต่ท่าฉนวนท้ายแก่งถึงหัวแก่ง ๑๐ เส้นแล้วออกจากแก่ง
หลวงขึ้นไปถึงท่าฉนวนท้ายวังหมู่มังคฆนธรรมา ระยะทาง ๑๐๐ เส้น
ประทับเรือพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคโดยพระบาท

ไปประพาสถ้ำเขาคันทมิ ระยะทาง ๑๕ เส้น แล้วเสด็จพระราชดำเนิน
กลับลงเรือพระที่นั่งอศรพาทำฉนวนวังมยุ ไปยังพลับพลาแรมที่คลองโค
ระยะทาง ๓๐๐ เส้น รมเย็นทางชลมารคเสด็จพระราชดำเนินแก่พลับพลา
ข้างลานถึงพลับพลาแรมคลองโคทาง ๕๐๐ เส้น ประมาณกระบวน
พลวงเกิน ๘ ชั่วโหมประทับแรมที่นั้น

วันที่ ๑๑ เดือน ๔ เดือน ๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๑ โมง
เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งเล็ก ขึ้นไปประพาส
ตามลำแม่น้ำ (ทอดพระเนตรฝั่งซ้ายขวาที่ต่าะ ๆ) ถึงลำแม่น้ำ
ภาษีระยะทาง ๕๐ เส้น (แล้วทอดพระเนตรชาวบ้านเมือง)
แล้วเสด็จพระราชดำเนินขึ้นท่าฉนวนวังเย็นใกล้กับปากลำแม่น้ำภาษี เสด็จ
พระราชดำเนินโดยพระขรรค์ไปประทับพลับพลาชั้น ทอดพระเนตรหมู่พรวน
ที่กรรโให้เหล่าโองสักรักบุษบาททวิษทกัร ๆ แล้วเสด็จพระราชดำเนิน
กลับยังพลับพลาคลองโค เวลาบ่าย ๓ โมง เสด็จพระราชดำเนิน
ทางชลมารคโดยกระบวนม้าแลรถขึ้นสู่แก่พลับพลาคลองโค ขึ้นเขย
สของขึ้นไปประพาสทุ่งเนินเขากระยะทาง ๕๐ เส้น หยุดประทับทรงเก็บ
ผลสมขามขึ้นที่มีกลิ่นมากในตำบลเหล่านั้น แล้วเสด็จพระราชดำเนิน
กลับประทับรมพลับพลาคลองโคอีกคืน ๑

วันที่ ๑๒ เดือน ๕ เดือน ๓ แรม ๑ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๑
โมง ออกเรือพระที่นั่งแก่พลับพลาแรมคลองโค ไปประทับรับพลับพลา
ปรำทำไประยะทาง ๑๓๐ เส้น แล้วออกจากพลับพลาประทับรับ

ทำไป ไปประทับแรมพลับพลาแรมหาคะบ้าย้ายวันขึ้น ๖ ระยะเวลา ๒๓๐

เส้น รวม.ปนทาง รวม.รศ.เสกพระราชดำเนินแต่พลับพลาแรมคดงโค
ถึงพลับพลาแรมหาคะบ้าย้าย ๕๐๐ เส้น ประมาณกระบวนหลวงเดิน ๘ ชั่วโมง

วันที่ ๑๓ ฅวัน ๖ เดือน ๒ แรม ๒ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๑ โมง
ออกเรือพระที่นั่งแต่พลับพลาแรมหาคะบ้าย้าย ไปประทับเรือพลับพลา
ที่ท่า-คองก่ เมื่อถึงหัวระยะทาง ๓๐๐ เส้น แล้วเสกพระราชดำเนิน
โดยเรือพระที่นั่งเล็กข้ามแม่น้ำไปขึ้นท่าคดง

เสกพระราชดำเนิน ทางสดดमारโกโดยพระบาท

ขึ้น ไปประพาศแลทอดพระเนตรปราสาท

ลีลาเล่นเมื่อถึงหัว ระยะทาง ๗ เส้น แล้วเสกพระราชดำเนิน

รถบัลลังเรือพระที่นั่งออกจากพลับพลาประทับเรือขึ้นเมืองสีห์ ไปประทับแรม

พลับพลาแรมที่สองฝั่งหัวระยะทาง ๑๗๕ เส้น รวม.ปนทาง

รวม.รศ. เสกพระราชดำเนินแต่พลับพลาแรมคดงโค ถึงพลับพลาแรม

หาคะบ้าย้าย ๕๐๐ เส้น ประมาณกระบวนหลวงเดิน ๘ ชั่วโมง

วันที่ ๑๔ ฅวัน ๗ เดือน ๒ แรม ๓ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า

๑ โมง ออกเรือพระที่นั่งแต่พลับพลาแรมคดงโค ถึงพลับพลา

ที่ท่าคองก่ เมื่อถึงหัวระยะทาง ๓๐๐ เส้น แล้วเสกพระราชดำเนิน

โดยเรือพระที่นั่งเล็กข้ามแม่น้ำไปขึ้นท่าคดง

เสกพระราชดำเนินขึ้นประพาศถ้ำกระแสนอยู่ใกล้ริมแม่น้ำ แล้วเสกพระราช

ดำเนินรถบัลลังเรือพระที่นั่ง ออกจากพลับพลาประทับเรือขึ้นเมืองสีห์

ไปประทับแรมพลับพลาแรมที่หาคะบ้าย้ายเมืองสีห์ ระยะทาง ๒๐๐ เส้น

รวมเส้นทางชลมารคเสด็จพระราชดำเนิน แต่พลับพลาแรมหาดสองฝั่ง
ถึงพลับพลาแรมหาคำน้ำเมืองลุ่มสุ่ม ๔๕๐ เส้น ประมาณ
กระบวนหลวงเดิน ๘ ชั่วโมง

วันที่ ๑๕ เดือน ๑ เดือน ๒ แรม ๔ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า
๑ โมง ออกเรือพระที่นั่งแต่พลับพลาแรมหาคำน้ำเมืองลุ่มสุ่มไป (ประทับ
ท่าคนวนน้ำเขาคงน้ำเสด็จพระราชดำเนินขึ้นประพาศถ้ำระณี ถ้าไม่ประ
ทับเสด็จพระราชดำเนินต่อไป) ประทับเรือพลับพลาไว้ที่หาดตรงเขา
กวางระหว่างเขามันระยะทาง ๒๐๐ เส้น แล้วออกเรือพระที่นั่งจาก
พลับพลาประทับเรือหากเขากว้างไปประทับแรมพลับพลาแรมที่หาดวังใหญ่
ระยะทาง ๒๐๐ เส้น รวมเส้นทางชลมารคเสด็จพระราชดำเนินแต่
พลับพลาแรมหาคำน้ำเมืองลุ่มสุ่มถึงพลับพลาแรมหาดวังใหญ่ ๔๐๐ เส้น
ประมาณกระบวนหลวงเดิน ๘ ชั่วโมง (ในวันนี้ถ้าเสด็จพระราชดำเนิน
ถึงพลับพลาแรมหาดวังใหญ่แล้ววัน ๆ เวลาบ่ายพลกพรานจะได้จัดการ
ตั้งกองไต่เต่า เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยพระบาทเสด็จ
ประทับพลับพลาน้อยทอดพระเนตรสัตว์จัตุบาททวิบาทมีเนื้อกวางเป่กัน)

วันที่ ๑๖ เดือน ๒ เดือน ๒ แรม ๕ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า
๑ โมง ออกเรือพระที่นั่งแต่พลับพลาแรมหาดวังใหญ่ไปประทับพลับพลา
ปรำที่หาดวังกระแจะระยะทาง ๒๐๐ เส้นแล้วออกเรือพระที่นั่งจากพลับพลา
ประทับเรือหากวังกระแจะ ไปประทับแรมพลับพลาแรมที่ฝั่งตะวันตก
ตรงพทุ์ช้างข้ามระยะทาง ๒๐๐ เส้น รวมเส้นทางชลมารคเสด็จ

พระราชกำหนดแก้พลับพลาแรมหาควังใหญ่ ถึงพลับพลา
๔๐๐ เส้น ประมาณกระบวนหลวงเกิน ๕ ชั่วโมง
เสกพระราชกำหนดโดยพระบาทประพาศพุน้ำร้อน
ประทับแรมที่พลับพลาขึ้น ๑

วันที่ ๑๗ เดือน ๓ เดือน ๒ แรม ๖ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า
๓ โมง ประพาศน้ำพุทองช้างเวลาเช้าแล้วออกเรือพระที่นั่งแก้พลับพลา
แรมน้ำพุทองช้างไปประทับทอดพระเนตรพุทรวัก ภายหลังกระบวนจัดในแก่ง
ละว้าแล้ว เสกออกจากพุทรวักไปประทับทำนนวนถ้ำผาใหญ่แห่ง ๑
(แล้วไปประทับทอดพระเนตรพุทรวักถ้ำผาผินัย ๒ แห่ง พุทธะตะมิก
แห่ง ๑ ถ้ำไม้เสกประทับ) แล้วเสกพระราชกำหนดต่อไป
ประทับแรมพลับพลาที่หาควังเขมรระยะทาง ๓๐๐ เส้น ประมาณ
กระบวนหลวงเกิน ๗ ชั่วโมง เสกประพาศพุทรวักเขมรแล้วประทับแรม

วันที่ ๑๘ เดือน ๔ เดือน ๒ แรม ๗ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๑ โมง
ออกเรือพระที่นั่งแก้พลับพลาแรมหาควังเขมร ไปประทับทอดพระเนตร
พุทรวักที่หาควังเขมรที่แก้พลับพลาเดิม แล้วไปประทับทอดพระเนตร
พุทรวักในเพื้เหนือพุทรวัก แล้วไปประทับทอดพระเนตร
พุทรวักเหนือถ้ำผาผินัย แล้วเสกพระราชกำหนดไปประทับแรมพลับพลา
แรมที่ริมพุน้ำใหญ่แขวงเมืองพุทรวักระยะทาง ๓๐๐ เส้น ประมาณ
กระบวนหลวงเกิน ๗ โมง เวลาบ่ายวันนั้นประทับประพาศพุน้ำใหญ่
ในค่ายฉนวนแล้วประทับแรมที่นั่น ๑

วันที่ ๑๘ เดือน ๕ เดือน ๒ แรม ๙ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๒ โมง เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งเสด็จลงไปยังประทับท่าฉนวนท่าฉลอมเจ้าเขาเกวียนระยะทาง ๕๐ เส้น เสด็จขึ้นประพาศเจ้าเขาเกวียนแล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังพลับพลาแรมพุ่มน้ำโจนใหญ่ เวลาบ่าย ๔ โมงเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งเสด็จขึ้นประพาศแลสงวน้ำที่พุ่มน้ำโจนน้อยระยะทาง ๕ เส้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับประทับแรมพลับพลาแรมพุ่มน้ำโจนใหญ่อีกคืน ๑

วันที่ ๒๐ เดือน ๖ เดือน ๒ แรม ๙ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๒ โมง เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งเสด็จลงไปยังประทับท่าฉนวนทางขึ้นเจ้าพระระยะทาง ๗๐ เส้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยพระบาทขึ้นไปยังประทับเจ้าพระระยะทาง ๕ เส้น แล้วเสด็จกลับลงเรือพระที่นั่งกลับขึ้นมาพลับพลาแรมพุ่มน้ำโจนใหญ่ เวลาบ่าย ๓ โมงเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งเสด็จขึ้นประพาศพุ่มน้ำประคองระยะทาง ๔ เส้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินขึ้นไปยังประพาศตามลำแม่น้ำน้อยต่อไปตามสมควร แล้วต้องกลับประทับแรมที่พลับพลาแรมพุ่มน้ำโจนใหญ่อีกคืน ๑

วันที่ ๒๑ เดือน ๗ เดือน ๒ แรม ๑๐ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๒ โมง เสด็จพระราชดำเนินลงจากพลับพลาแรมพุ่มน้ำโจนใหญ่ไปยังประทับที่พลับพลาแรมเดิมหาดวังเขมระยะทาง ๓๐๐ เส้น แล้วออกจากพลับพลาหาดวังเขมร ไปประทับแรมพลับพลาแรมเดิมตรงหน้าพุทึงช้าง

ระยะทาง ๓๐๐ เส้น รวมเป็นทางชลมารคเสด็จพระราชดำเนินล่องจาก
พลับพลาแรมพุฒาโนใหญ่เมืองไทรโยค ถึง พลับพลา แรมพุทึงช้าง
๖๐๐ เส้น ประมาณกระบวนหลวงเดิน ๖ ชั่วโมง

วันที่ ๒๒ เดือน ๑ เดือน ๒ แรม ๑๑ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า
๒ โมง ออกเรือพระที่นั่งแต่พลับพลาพุทึงช้างล่องลงไปประทับที่
ที่พลับพลาแรมหาดวังใหญ่ระยะทาง ๕๐๐ เส้น แล้วออกจากพลับพลา
หาดวังใหญ่ไปประทับแรมพลับพลาแรมเกิมหาดหน้าเมืองลุ่มลุ่ม ระยะทาง
๕๐๐ เส้น รวมเป็นทางชลมารคเสด็จพระราชดำเนินล่องจากพลับพลา
แรมพุทึงช้างถึงพลับพลาแรมหาดหน้าเมืองลุ่มลุ่ม ๙๐๐ เส้น ประมาณ
กระบวนหลวงเดิน ๗ ชั่วโมง

วันที่ ๒๓ เดือน ๒ เดือน ๒ แรม ๑๒ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า
๒ โมง ออกเรือพระที่นั่งแต่พลับพลาแรมหาดหน้าเมืองลุ่มลุ่มล่องลงไป
ประทับที่พลับพลาแรมเกิมหาดสองพี่น้องระยะทาง ๕๕๐ เส้น แล้วออก
จากพลับพลาหาดสองพี่น้อง ไปประทับแรมพลับพลาแรมเกิมที่หาดลุ่ม
ท้ายวังหมีระยะทาง ๕๗๕ เส้นรวมเป็นทางชลมารคเสด็จพระราชดำเนิน
ล่องจากพลับพลาแรมหาดหน้าเมืองลุ่มลุ่ม ถึงพลับพลาแรมหาดสะบ้า
๕๒๕ เส้น ประมาณกระบวนหลวงเดิน ๘ ชั่วโมง

วันที่ ๒๔ เดือน ๓ เดือน ๒ แรม ๑๓ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า
๒ โมง ออกเรือพระที่นั่งแต่พลับพลาแรมหาดสะบ้าล่องลงไปประทับแรม
พลับพลาแรมเกิมกลอนโคกระยะทาง ๕๐๐ เส้น ประมาณกระบวนหลวง

เดิน ๔ ชั่วโมง เวลาบ่ายเสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคโดยพระบาท
ไปประพาสสวนชาเขียว หลังจกวรค้ำยริมแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นในกัณเฑียรสถาน
แล้วเสด็จประพาสลงเรือพระที่นั่งเล็กในคลองนี้ (ชาวเมืองเรียกคลอง
ทูลเกล้าฯ ถวายทอดพระเนตร) แล้วประทับแรมที่พลับพลาชลชโยคิน ๑

วันที่ ๒๕ ฅวัน ๔ เดือน ๒ แรม ๑๕ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๑ โมง
ออกเรือพระที่นั่งแก่พลับพลาแรมกลอนโก ถ่องลงไปประทับเรือพลับพลา
ยว้าที่เขาคอกกระยะทาง ๔๗๕ เส้น แล้วออกจากพลับพลาเขาคอกน้ำ
ออกแม่น้ำแควใหญ่ถ่องลงไปประทับแรมพลับพลาแรมบ้านถ้ำ ระยะทาง
๓๐๐ เส้น รวมเส้นทางชลมารคเสด็จพระราชดำเนินต่อจากพลับพลา
แรมกลอนโกถึงพลับพลาแรมบ้านถ้ำ ๗๗๕ เส้น ประมาณกระบวน
ชลวงเดิน ๗ ชั่วโมง

วันที่ ๒๖ ฅวัน ๕ เดือน ๒ แรม ๑๕ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๑ โมง
ออกเรือพระที่นั่งแก่พลับพลาแรมบ้านถ้ำ ถ่องลงไปประทับเรือพลับพลา
ยว้าที่บ้านท่ากระทุ่มใหญ่ระยะทาง ๕๐๐ เส้น แล้วออกจากพลับพลา
ท่ากระทุ่มใหญ่ไปประทับแรมพลับพลาแรมที่บางพระระยะทาง ๖๐๐ เส้น
รวมเส้นทางชลมารค เสด็จพระราชดำเนินต่อจากพลับพลาแรมบ้านถ้ำ
ถึงพลับพลาแรมบางพระ ๑๑๐๐ เส้น ประมาณกระบวนชลวงเดิน ๘ ชั่วโมง

วันที่ ๒๗ ฅวัน ๖ เดือน ๓ ขึ้น ๑ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๑ โมง
เสด็จพระราชดำเนินโดยเรือพระที่นั่งเล็กประทับท่าฉนวน ขึ้นประพาส
ใกล้ท้ายไช้ต่าง ๆ (แล้วเสด็จไปประทับทอดพระเนตรแลพระราชทาน

เครื่องสการที่ศาลเจ้าเบ็ญไพร) ส่วนเรือพระที่นั่งใหญ่แลเรือกระบวน
ต้องตามลงมา แล้วเสด็จขึ้นเรือใหญ่ต้องไปประทับที่อื่นพลับพลายี่
ม้าโพธารามระยะทาง ๕๐๐ เส้น (แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยเรือ
พระที่นั่งเล็กขึ้นประพาศบ้านโพธาราม ถ้าไม่ประพาศก็ประทับ
ที่พลับปลา) แล้วออกจากพลับพลายี่ม้าโพธาราม ไปประทับแรม
พลับปลาในค่ายหลวงที่ตำบลหลุมกินเมืองราชบุรี ระยะทาง ๓๐๐
เส้น รวมเข้าทางขจรมาศเสด็จพระราชดำเนินออกจากพลับปลา
แรมบางฟางถึงพลับปลาแรมค่ายหลวงตำบลหลุมกิน ๔๐๐ เส้น
ประมาณกระบวนหลวงเดิน ๗ ชั่วโมง

วันที่ ๒๔ ๓ เดือน ๓ ขึ้น ๒ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า
๑ โมง เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งเล็ก แต่ค่าย
หลวงตำบลหลุมกิน ไปประทับทำนนวนทางที่ขึ้นเมืองราชบุรีระยะทาง
๖๐ เส้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคขึ้นไปทอศพระเนตร
ข้ามกำแพงเมือง แลหมู่บ้านเมืองราชบุรี แล้วเสด็จกลับค่ายหลวง
เวลาบ่าย ๔ โมง เสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคโดยกระบวนม้า
แลรถไปประพาศตลาดเมืองราชบุรี แล้วเสด็จไปทอศพระเนตรพระราช
วังขมเขาดัตถนารระยะทาง ๑๕๐ เส้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ
ประทับแรมพลับปลาในค่ายหลวงตำบลหลุมกินอีกคืน ๑

วันที่ ๒๕ ๓ เดือน ๓ ขึ้น ๓ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้าย่ำรุ่ง
๕ นาฬิกา เสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคโดยกระบวนม้าแลรถแต่ค่าย

หลวงหลุมกินไปประทับวังพลับพลารัตนชาติข้างระบะทาง ๕๐๐ เส้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินออกจากพลับปลา ประทับวังรัตนชาติข้างไป ประทับแรมพลับปลาที่ที่จอมอิงระบะทาง ๕๐๐ เส้น รวมทางเสด็จพระราชดำเนินสถลมารคแต่ค่ายหลวงตำบลหลุมกิน ถึงพลับปลาจอมอิง ๕๐๐ เส้น ประมาณกระบวนหลวงเดิน ๘ ชั่วโมง

วันที่ ๓๐ เดือน ๒ เดือน ๓ ขึ้น ๔ ค่ำ ๕๐ เวลาเช้า ๔ โมง เสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคโดยกระบวนม้าแลรถไปประทับพลับปลาประทับวังรัตนชาติกลางเมืองทาง ๖๕ เส้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปประพาศถ้าเขากลางเมืองเสร็จแล้ว เสด็จกลับโดยทางเดิมประทับพลับปลาแรมที่จอมอิง เวลาบ่ายเสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคโดยกระบวนม้าแลรถ ไปประพาศหนองจอมอิงพอสมควรแล้วเสด็จกลับมาประทับแรมพลับปลาจอมอิงอีกคืน ๑

วันที่ ๓๑ เดือน ๓ เดือน ๓ ขึ้น ๕ ค่ำ ๕๐ เวลาบ่าย ๖ นาฬิกา เสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารคโดยกระบวนม้าแลรถแต่พลับปลาจอมอิงกลับโดยทางเดิม ไปประทับวังรัตนชาติพลับพลารัตนชาติข้าง แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับไปประทับแรมพลับปลา ค่ายหลวงตำบลหลุมกินอีกคืน ๑

วันที่ ๓๒ เดือน ๔ เดือน ๓ ขึ้น ๖ ค่ำ ๕๐ เวลารุ่งสว่าง ก่อนรุ่งเสด็จพระราชดำเนินทางสถลมารค โดยเรือพระที่นั่งคอนโคลา ๑๒ แกว พร้อม กว๊าย กระบวน แต่่นำตามเสด็จล่องกลับแต่เมืองราชบุรี

เจ้าคลองคำเนินสวดกัณฑ์วัชรพลัษฐาเพลอย ที่บางยางระบะ
ทาง ๑๑๐๐ เส้น แล้วเสด็จพระราชดำเนินออกจากพลัษฐาประทับ
ร้อนบางยางไปออกคลองคำเนินสวดกัณฑ์ภาณีเจริญ แลคลอง
บางหลวงออกแม่น้ำเจ้าพระยาถึงกรุงเทพ ฯ ประทับทำราชวรคิฐระบะ
ทาง ๗๘๔ รวมเป็นทางชลมารคเสด็จพระราชดำเนินแต่เมืองราชบุรี
ถึงทำราชวรคิฐ ๑๘๘๔ เส้น ประมาณกระบวนหลวงเดิน ๑๕ ชั่วโมง
แล้วเสด็จพระราชดำเนินขึ้นพระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย กลับเข้าสู่พระบรม
มหาราชวัง เป็นอันกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินเป็นคำรวัน
ไว้ เกือบหนึ่งแรมเดือน

ในการเสด็จพระราชดำเนิน ประพาสลำน้ำเมืองไทโยค
คราวนี้ ถึงจะรู้ว่า ไข้เจ็บไม่มีกรมพลบาลก็ได้เฝ้าสาส์นรับแจก
จ่ายข้าวสารอาหารสดแจกผู้คนพลไพร่ทั้งปวง มียาไข้เจ็บยาลงท้อง
ยาปิดบาดแผล ทั้งยาไทยยาฝรั่ง ได้ประพาสไปในเรือของพระองค์เจ้า
ศรีเสาวภาคย์ ถ้าผู้มีบั้น คาคับก็ จะต้องการไปโรคเรื้อรังที่เรือผู้
เขายาไป ถ้าผู้ฉวย จะต้งการที่จ่ายทั่วกันอย่า พังเป็นที่เกรง
ขามให้มาขอตามปรารถนา เพราะเป็นยาของหลวงพระบาท
เป็นทานทั่วไปเหมือนโรงพยาบาลในกรุงเทพ ฯ เหมือนกัน

